

ARANY PIROSKA
Majd holnap

G. Mária néni (1903–1984) emlékére

Naphosszat ott ül Mária a hársfák alatt, a háza előtti lócán. Az utat nézi, várakozik, türelmesen. Télen hátán a kockás nagykendőjében, nyáron csak abban a kék kartonruhájában. A járókelők ismerik, oda-köszönnek:

– Jó estét, Mária, na, mi újság Marciról?

– Még semmi, lelkem, majd holnap jön, vagy holnapután. – Mária hangja bizakodó.

Szélárnyékos helyen a domb hajlatába simul a ház. Onnan be lehet látni a fél falut. Jó hely ez a várakozó anyának, a bábaasszonynak.

*

Tapasztalt, furfangos és bölcs legyen, aki bábaságra vállalkozik. Mária nem tudta még az elején, hogy ez lesz a sorsa. Bába? Akármilyen, de bába, na, az soha. Az élet így hozta. Már a kezdet is intő jel lehetett volna, hogy észnél legyen.

Hideglelős borzongás fogja el, ha eszébe jut az az este, amikor ő ment el lányfővel a bábához. Megátkozta Molnár Pistát, amíg a sötét utcán kerülgette a sáros, ragadós, latyakos gödröket. Ez nem lehet igaz, csak egy rossz álom. Fel fog ébredni. Hogy jutott idáig?

Régóta, kitartóan járt utána Pista. Hízkelkedve, kedveskedve udvarolt neki. Vállát átkarolta, kezét simogatta. Mintegy véletlenül mindig arra járt, amerre a lány. Mária tetszett, nem is titkolta, de az anyjáiék eltiltották tőle. Leginkább az apja.

– Ez? Ugyan, ne nevetess! Mulató, dologkerülő, felelőtlen. Ami a legrosszabb, iszós is. Jóképű? Na, ne mondd már, hogy abból is meg lehet majd élni, édes lányom! Meg ne lássalak véle!

Akkor kellett volna szót fogadni. Késő bánat.

A farsangi bálon történt. Jaj, az a bál! Oda nem kellett volna elmennie. Mit elmenni! Nem kellett volna azzal még csak szóba se állni, nemhogy még táncolni. Molnár Pista nagyon tudott mosolyogni. Fehér fogait villogtatni. Mária ábrándozott: „Ez a Pista, ez a farkasfogú. Szeretne belém harapni.”

Tánc közben Mária nyakához hajolt, nem megcsókolt, hanem aprókat harapott a füle mögé. Mária jól esően borzongott az érintésétől. Ilyet még sohasem

érezett. Mit nem adott volna érte, hogy sokáig tartson. Ezért ment ki véle, akarat nélküli, amolyan „lesz, ami lesz” bódulatban. A táncból még nem lett volna baja. De a sötét ruhatárba nem kellett volna bemenni. Azt nem lett volna szabad. Mindent megengedni. És milyen hamar megtörtént! Mennyivel gyorsabban és iszonytatóbban, mint amit várt.

*

Utólag annyiszor elképzelte, mit szeretett volna. Egy kis csókos összebújás, szoros ölelés, hozzásimulni, az lett volna az igazi. Egy kis játékos, huncut harapdálás is belefért volna. De amit Pista vasakarattal véghezvitt, az maga volt a pokoli, megalázó, fájdalmas csalódás. Sem elmenekülni, sem kiabálni nem mert. Zavarodottan érezte, hogy jobban fél a botránytól, mint az együttlét kínjától. Azt nem is képzelte, hogy rossz vége lesz. Hiszen neki nem árthat ez a szerelmes Pista.

Ugye, amit tesz, szerelemből teszi? A szerelem ilyen? Valahogy nem így kellene ennek történnie. Saját magát hibáztatta. Mit tett rosszul? Nem így kellene szerelmeskedni. A többi lány, a regények, a versek a szerelemtől úgy beszéltek, hogy az maga a mennyország. Hát, ha ez a mennyország, ennél nem lehet sokkal rosszabb a pokol sem. Fojtott zokogással futott hazáig. Oda a tisztesség, az ártatlanság! Jaj, apám, ha megtudja, agyonver!

*

Összeszorított szájjal hallgatott a titkáról. Még szerencse, hogy korán jött a tavasz, nem voltak összezárva a házban, mint télen. Nem kellett örökké az anyja szeme előtt lenni. Az utcán, a kerti munkában, a barátnők között tettetett jókedvvel járt-kelt. Molnár Pistát kerülte. Mégis találkoztak az artézi kútnál. Nem lehetett onnan elsietni, míg a kanna tele nem csorog. A fiú olyan sértően bizalmaskodó cinkossággal hajolt felé, mint aki biztos a folytatásban.

– Hun mászkáltál eddig? Gyere ki este, a Tóthék háza mögé, a bodzabokorhoz. Hé! Hallottad?

Elvette tőle a kannafedőt, megmerítette, ivott. Nem villogott a mosolya, inkább mintha mérges lett volna. Rá sem nézett Mária. Nem lehetett szomjas, mert a felét kiöntötte, a fedőt visszaadta, füttyülni kezdett, otthagya Mária.

Molnár Pista úgy ment el, mint aki tudja, úgy lesz, ahogy ő akarja: „A buta tyúk! Ha egyszer engedte, engedi ez máskor is, többször is.”

*

Márit rémületbe kergette ez a néhány hét hiábavaló várakozás a bizonyosságra. „Az” történt övele a farsangi bálon, ami egy lánynak a legnagyobb szégyene. Attól kezdve se nem evett, se nem ivott. Apja-anya előtt hallgatott.

Abban biztos volt, hogy este nem megy ki a szigorúan megrendelt találkára. Helyette összeszedve minden bátorságát, elment a falu végén lakó keresztanyjához. A látóasszonyhoz, a bábához. Anyja legidősebb nővéréhez. Remegve lépegetett, a sáros utcán a gödröket kerülgette, és megátkozta azt a percet, megátkozta Molnár Pistát.

– Jaj, édes keresztanyám, segítsen rajtam!

Ahogy a lány belépett, a bába visszahőkölt, már látta rajta, hogy bajban van:

– Hát te? Itt? Így? – Sajnálkozva átkarolta, leültette. – Na, ne reszkess, ne sírj, hanem monddjál el mindent.

Türelmesen végighallgatta Márit. Meg sem vizsgálta.

– Drága gyermekem – mondta szomorkás szigorral –, tizenhét éves vagy, de nem csinálunk angyalkát. Azt megígérem, hogy elintézem, ne maradj magadra, hanem minél előbb elvegyen téged ez a zsvány. De még anyáddal, apáddal is beszélek előtte. Neked férjhez kell menned!

Tapasztalt, furfangos és bölcs legyen, aki bábáságra vállalkozik.

Ez a bába ilyen volt. Elment a Mária szüleihez. Hol keresetlen őszinteséggel, hol ravasz suttogással, ügyes érveléssel összehozta Mária és Pista lakodalmát. Nem Mária apját volt a legnehezebb meggyőzni. A fiú, Molnár Pista semmiképp nem akart még nősülni. Tagadni próbálta. Ő? Nem is volt a bálban!

Bíróság emlegetése, saját házzal való kecsegtetés... Na, rálett, hogy megházasodik.

De Mária is megismerte az urát. Akkorra már igazat adott apjának-anyjának.

Molnár Pista? A farkasmosolyú? Egy önző léhűtő, aki ételben, italban, szerelemben csak magára gondol. Dolgozni pedig valóban nem akar. Esténként iszogot a kocsmában. Az a nemes arcéle, villogó mosolya, amelyről Mária azelőtt ábrándozott... Ittasan? Nem lett vonzóbb a pálinkától.

Októberben született meg Marcika. Mária az első perctől imádtá. Akkor már ebben – az esküvő előtt megígért – házban laktak, itt, a domb hajlatában.

Mári nagyanyjáról maradt rájuk. Jó ház ez, jó helyen van. Innen jár Mária be a városba tanulni. Elszánta magát. Pistára hiába vár, attól, amennyit ő keres, éhen halhatnának. Mária ezért – a keresztanyja biztatására – beiratkozott a bábaképzőbe. Molnár Pista ingerkedett:

– Mit akarsz? Te angyalcsináló akarsz lenni? Hát a fiaddal se törődsz?

*

– A gyermek miatt ne aggódj, ellesz itt minálunk addig – mondta az anyja. – Te csak ne törődjél a Pista csúfondáros beszédével. Ha tanulsz, abból megélték.

Mári elvégezte az iskolát. Az öreg doktor szívesen vette a fiatal segítséget. Keresztanyja is büszkélkedett az ő bábautódjával. Csak Molnár Pista éretlenkedett gúnyolódva a felesége elfoglaltságával. Mintha a jobb módot sem vette volna észre.

*

Hogy repülnek az évek! Marci is nagyfiú, már kamaszodik. Mária végezte a dolgát, járta a házakat, ahová szülni hívták. Segített, ápolt, tanított, bátorított. A fiában volt minden öröme. Hazajövet, a gyermek már a kapuban várta. Mária mindennap hálát adott azért, hogy épp egy ilyen magafajta fia született. Vacsoráztak, beszélgettek, a gyermek lett az ő igazi családja. Még a gondjait is vele beszélte meg.

Merre járt azalatt az ura, mit művelt, nem akarta tudni. Megszokta, hogy panasz nélkül éljen, a maga kereste sorsa miatt. Ám az ura viselkedése kínzó szegényérzettel töltötte el. Soha többé nem ölelte meg. Örök búsongása lett mindennapi, rejtett, magános kísérője.

Elválni? Abban az időben? A faluban? Nem szoktak. Kire mit mért a sors, túrje némán. A tisztelendő sem tanácsolná, meg azután ki tudná kifizetni az ügyvédi költséget! Ez már így veszett.

Ez a nyegle, hányaveti Molnár Pista hamar észrevette, hogy az emberek is tudják, hogy őt az asszony tartja el. Mert míg az asszony becsületet szerzett, addig őt lesajnálták. Volt, aki szóvá tette:

– Né, te Molnár Pista, milyen szép új csizmát kaptál Máritól!

Ezt nem bírta elviselni. Hogy az asszony különbenála. Annál ő rátartibb volt. De dolgozni? Azt már nem.

Nem lelte otthon a helyét. Kocsmázott, ácsorgott, akárkivel szóba állt, csak teljen az idő. Pártfogót ke-

reset. Olyan lány személyében talált rá, épp a vasúti restiben, aki még nálánál is kevesebb becsületet szerzett. A faluban azt mondták rá: ez a Cila, akárki bábjája, csak intsél neki.

Ennek a Cilának segített az állomásról hazavinni a csomagját. Az eső csepergett, hideg szél fújt, alkonyodott is, ezért aztán Cila behívta Pistát egy forró teára. Nem kellett kétszer mondania. A lány anyja a vendég elől elsomfordált a másik szobába, Pista meg végre hallgatóra talált, kipanaszzkodta magát. Elmondta sanyarú sorsát a szerinte mindig mérges aszszony mellett, akit erőszakkal adtak őhozzá.

– Szegény István – suttogta Cila –, én megértem magát.

Amikor aztán Pista hazaindult volna a zuhogó esőben, Cila visszahúzta:

– Csak nem akar bőrig ázni?

Pista nem akart bőrig ázni. Ottmaradt Cilánál.

*

Ez a lány este jött, a sötéttel érkezett. Titokban, lehajtott fejjel, kisírt szemmel.

Suttogott, hogy Marci, a gyermek meg ne hallja.

– Az isten áldja meg, adjon valamit, ami segít rajtam!

Marci nagyra nyitotta a szemét. Nem jöttek ide eddig ilyen kéréssel. Mária megmondta, hogy soha nem tesz olyat senkinek, amivel árthat. Eszébe jutott, mit kérdezett az ura, amikor elment a bábaképzőbe. Nem, ő soha nem lesz angyalcsináló. Keresztanyja sem tett ilyet. Marcira nézett.

– Menjél be, kisfiam a szobába, ez most a felnőttek dolga.

A lány levette a nagykendőjét. Mária tapasztalt tekintettel mérte végig.

– Mit tehetnék én? Hiszen már látszik rajtad, te boldogtalan. Ez már élni akar! És élni is fog. Nem tudok, de nem is akarok beleavatkozni a dolgodba. Nem segítek, nem. Megesküdtem, hogy csak szent ügyet szolgálok, az életet. Menj innen, míg engem is hírbe nem hozol. Szüld meg a gyermekedet. Menj férjhez, aki tette, ahhoz.

A lány nem moccan. Az ajtót nézte, mint aki vár valakit. Aki jött is. Mária elutasító szavára mint végszóra megnyikkant a kilincs.

– De bizony, hogy segítesz, kedves feleségem!

Mária hátrahőkölt:

– Te vagy, Pista? Hát neked meg mi közöd van ehhez? Megdöbbenve kapaszkodott az asztal szélébe.

– Csak tán nem te... Ó, te szerencsétlen, hát soha nem férsz a bőrödbe! Molnár Pista, te himpellér, hát ezt a lányt is tönkretetted? Menjetez innen, engem ne kényyszerítsetek semmire. Én nem leszek esküszegő.

Molnár Pista most nem kiabált, sziszegve suttogta:

– De bizony, hogy leszel, kedves feleségem, te nagyokos. Értesz hozzá, megteszed! – megszorította a karját, hogy fáj. – Látod ezt – mutatta az éles törkését, amelyet mindig magánál hordott. – Nem öllek én meg, ne félj, kedves feleségem, csak ennek a jobb kezednek két ujját vágom le, amivel a pénzt keresed. Amivel bábáskodsz, kedves, kényes feleségem! Választhatsz. Vagy az ujjad, vagy megcsinálod. Cilának nem kell a gyermek, szabadítsd meg tőle. Most. Itt. Ma este.

Intett a lánynak.

– Fogd le a másik karját.

Majd egyre fájóbban szorította Mária karját. Kifejlesztette a tenyerét. Mária tudta, hogy nem pusztán fenyeget, ez képes lesz használni a törét.

Ha mást nem, elvág egy ideget, inat, és bénává teszi őt. Akkor mi lesz Marcival? Hogyan neveli fel? Itt, a falu szélén, a domb hajlatában kinek kiabáljon? A süket szomszédnak? Édes jó Istenem! Ez az éjszaka! Ennek az emlékét jó lenne elfelejteni. Félt. Remegett. Rémületében mit tehetett volna, csak annyit tudott kinyögni:

– Vidd el a fiút anyámékhoz. Azután gyere vissza segíteni.

És megtörtént, amit soha nem akart megtenni. Amiben nem volt gyakorlata.

A véres lepedőbe csavart csomagot Molnár Pista vitte ki és rejtette el valahova. Mária nem kérdezte, hova. Azt hitte, ha nem tudja, nincs is. Úgy tett, mint-ha nem volna semmi baj.

*

Azután takarítani kezdett. Forró vízzel mosta le az asztalt. Ahogy hajlongott, ki-kihagyott a lélegzete. Élesen nyilallott a gyomra. Az is lehet, hogy a szíve. Ilyen rosszul még soha nem érezte magát. Testi-lelki, soha nem mulandó nyomorúságot érzett.

Az akkor már hajnalodó éjszakában Molnár Pista vitte haza az össze-összezsukló, elaléló beteget. Eleinte csitítgatta, majd csöndes káromkodások közepette siettette, hogy még virradat előtt hazaérjenek.

– Csönd! Ne nyögj, senki ne halljon, ne lásson bennünket. Ezek a bűdös kutyák ne ugatnának! Felriasztják az egész utcát.

*

– Miért ugat így a kutya, nem tudok tőle aludni – morog az öreg a szomszédban. – Ki jár mifelénk ilyenkor késő este? Kimegyek, szétnézek. Sötétedik, de úgy látom, Márihoz jött valaki.

Hallod! Miért ég a lámpa a bábánál egész éjjel? Vendég lehet nála?

Ki az, tán csak nem az ura, az a részeges Mónárpista járkál kétszer is a kútra, éjnek évadján? Füstöl a kémény, mit főznek ezek ilyenkor? Oltsd el a lámpát, anyjuk, ne vegyék észre, hogy leskelődöm.

Mi az a jövés-menés a függönyös ablak mögött? Ne aludj, hé, várjuk ki a végét.

Tán mégis elbólintottam? Nézzed már, éjfél elmúlt, ezek még mindig fenn vannak.

Hallod, te, ásót hoz a kamarából, valamit ás a kertjükben Mónárpista. Mit ás ez ilyenkor, novemberben? Mindjárt virrad.

Mennek már a vendégek. Valami nőt hoz kifelé Mónárpista. De nagyon részeg lehet a nő, úgy kell támogatni. Nézzed má', jól nézünk ki, ezek már itt is isznak! Na, jól van, hagylak aludni, inkább én is lefekszem.

Az öregember még sokáig morog:

– Ásott. Csak azt tudnám, mit ásott el Mónárpista a kertben? Kincset ásott el az orgonabokor alá? Lopott ez valamit, azt rejtette el a földbe. Valami értékeset? Biztos, egész biztos! A hülye, legalább ne holdvilágnál tenné.

Azt hiszi, nem ásom ki? Holnap vagy azután, ha nem lesznek itthon. Énelöttem nem lehet titka ennek a léhűtőnek!

*

Tapasztalt, furfangos és bölcs legyen, aki bábaságra vállalkozik.

Vagy legalább óvatos. Ne bízza titkát senkire, és soha ne léha könnyelműre, aki csak tessék-lássék, felibe-harmadába végzi a dolgát.

Nem kellett a kíváncsi öregnek suttymban ásoogatni. Hamar meglátta az elföldelt csomag tartalmát, hamarabb, mint gondolta.

Mire Mária másnap este hazajött, az öreg azzal fogadta:

– Már itt jártak a csendőrök, pakolhatsz, Mária. Elzavartam a kutyákat.

– Mit beszél? Miféle kutyákat?!

– Azokat ott, az orgonabokor alól. A kikapart, sáros földön marakodó kóbor ebeket. Azok szoktak

ilyenkor késő ősszel beossonni a kertek alatt, élelmet keresnek.

*

Öt éve már nem tudnak semmit Molnár Pistáról, hol él, merre csavarog. Elmenekült valamerre.

Öt éve, hogy Cila vérmérgezésben meghalt.

Most szabadul Mária. Kalocsáról.

*

Marci sűrűn ki-kinéz az útra. Az anyját várja. Megnőtt, katonaköteles, kész legény, mióta a nagyanyja viselte gondját. Az öt év alatt alig látta az anyját. Leginkább karácsonykor, ha a nagyanyja bevitte hozzá. Marci izgatott, torkában dobog a szíve. „Már jöhetne! De ha jön is, ha hazajön anyám, máris el kell búcsúzni tőle, indulnom kell.”

Szekérrel viszik a behívottakat katonának. Felemeli a ládáját. Zöldre festett katonaláda. Oldalán fekete betűkkel: Molnár Márton. Viszi Marci a ládát. Alig bírja. Mi van ebben, amitől olyan nehéz lett? Miért reszket a lába? Miért könnyes a szeme?

– Julcsa néném, maga az állomásról jön? Anyámat nem látta?

– Nem, Marci fiam, evvel a vonattal nem jött. Tán csak majd a későbbivel.

Rázza a szekér, trappolnak a felszalagozott lovak, hangosak a legények, mintha vigadnának:

„Mikor mentem Galícia felé, még a fák is sírtak.” Marci próbál dalolni a többiekkel.

Vissza-visszanézett. A nagyra nőtt hársfák eltarták a hajlékot.

Marci nem Galíciában esett el. Azt csak a régi katonanóta mondja. Foksányba vitték őket, ott már sebesülten feküdt. Érezte, tudta, hogy neki vége. Az anyjának üzente egy falubeli katonakomával, hogy jöjjön el legalább a sírjához. Ide, Foksányba. A Kárpátokon túlra.

Mári jajveszékelt:

– A sírjához? Hiszen hazajön! Haza kell jöjjön! Jaj, ha akkor nem késem le a reggeli vonatot, ha a hivatalos ügyek nem marasztalnak délig, akkor minden másképpen történik. El se búcsúztunk! – jajong Mária álmatlan, büntudatos éjjeleken.

Hetekig, hónapokig, meddig még?

Nappaloként csodaváró, önámító, varázslatos képzelettel hitegeti magát:

„Ha bőjtölök, ha imádkozom, az hazahozza. Lehet, hogy ma este kopogtat... Hallga csak! Nem az

ő lépte kopog? Na, majd holnap reggel, vagy holnapután.”

Molnár Pista? Rég elkotródott az üres házból valamerre. Jajonghatott Mária, nem hallotta más, csak a hársfák az ablak előtt, meg a faluszéli végtelen mező.

*

Tavasszal Márit megszólította a falu új bábája.

–Te, Mária, azt hallottam, Tószeginé elment Foksányba, megkeresni az ura sírját, hogy a hamvait, ha lehet, hazahozza.

– Lehet már utazni? Mikor ment?

– Hát nem is tudom, csak most hallottam.

Attól kezdve Mária kuporgatott, vonatjegyre gyűjtött. Háta belegörbedt, csak a szeme égett, mint a lázbetegé. Aludni sem tudott az izgatott készülődéstől.

Végül elgyötörten csomagolt:

– Mennem kell, míg még tudok, míg birok!

Akkor útra kelt Foksányba. Úgy ment el, hogy senkinek sem beszélt róla.

A vonaton nagy tömeg tolongott, nagy csinnadrattával ünnepeltek az emberek.

– Vége a háborúnak!

Irigykedett? Könnyesen bámulta mások örömét.

*

A temető a hegyoldalon, az erdő szélén feküdt. A vasúti bakter feleségét, aki az utat megmutatta, visszaküldte. Egyedül, egyedül kell megtalálni Marcit.

Botorkált Mária a behorpadt, füvel, borostyánnal, orgonabokorral benőtt, gondozatlan katonasírok között. Kidőlt-bedőlt fejfákon eső mosta, szél verte be-

tük. Kétszer, háromszor végigvizsgálta, heves szívdobogások között hajlongott bukdácsolva.

Nem volt köztük Molnár Márton neve. „Pedig itt van. De melyik? Úristen, hol a fiam?”

Kiégett, könnytelen szemmel, tanácstalanul álldogált, kezében szorongatta a koszorút.

Estébe hajlott a délután, a fenyőfák derekáig ért már az árnyék. Leült egy mohos kőre.

– Kisfiam, itt vagyok! Hallod?

Hogy menjek haza? Haza? Az üres házba?

A kő mellett, ahol ült, a fejfán kivehető volt még a név: Pap Mihály, élt 19 évet.

Ez a Mihály gyerek, ő meg az anyját várja!

Letérdelt, és eltisztogatta a lehullott tüleveleket.

– Akkor legyen ez a tied, te tizenkilenc éves katonára – és a szalagos, feliratos koszorút Pap Mihálynak adta: „*Soha nem felejt el szerető anyád*”

Felállt. A lemenő Nap már a fenyők hegyét fenyegette, amint tétován elindult.

Hová? El nem tudta képzelni, mi dolga lehet még elárvult életében.

*

Bölcsesség, bármiféle furfang? Hasztalan. Hiábavalóság.

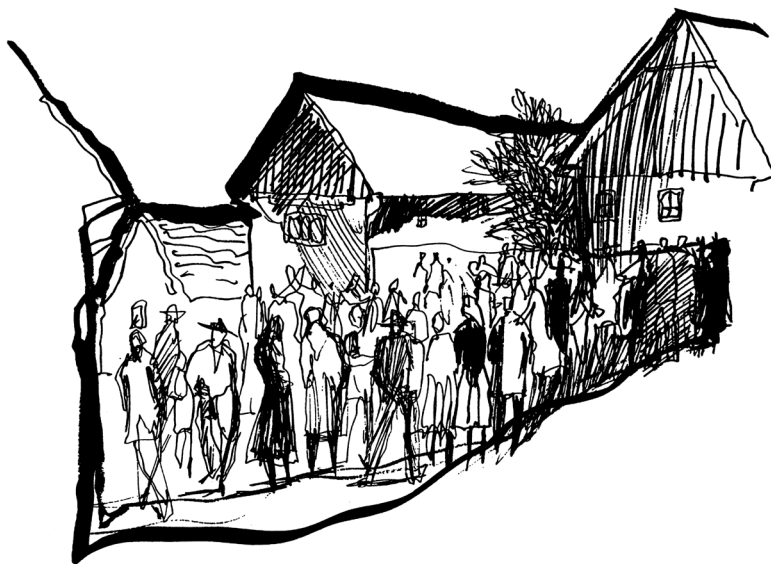
Hacsak...

Megtorpant.

– Nincs köztük! Hát ez az! Tudtam én! Nincs is meghalva az én fiam!

Ezzel nekilódult a tekervényes ösvényen lefelé.

– Jó gyerek az én fiam. Hazajön vagy holnap, vagy holnapután.

Erdély II.